

Formanek Csaba:
FACTURA LAMIACEAE
avagy az árvacsalánfélék családjához való
teremtő vonzás törvényeiről

füzérek egy színészre

(1. Belépés az üres szék terébe)

Elmondom, mit kell csinálnod.
Amikor belépsz,
tudatában kell legyél,
hogyan néznek,
és tudatában kell legyél annak is,
hogyan én is látlak.
Belépsz az ajtón, és nevensz.
Ennek egy szép színházi pillanatnak
kell lennie,
érezned kell,
hogyan sikerült-e ennek
a szép színházi pillanatnak
az érzetét
felkeltened bennünk.
Belépsz hát, és közelítesz felém.
Én magamban, a szerepem szerint
úgy látom ezt a felém haladást,
ahogyan te sosem lennél rá képes,
ha beavatnálak is legmélyebb titkaiba
a felém közeledésnek.
Neked pedig úgy kell érezned,
hogyan úgy érkezel,
ahogyan én sosem láthatlak,
és nem képzelhetnélek el,
ha be is avatnál az érkezésed
legmélyebb titkaiba.
Azután meg kell ismételned a jelenetet,
és akkor én csak a kezdet figyelem majd,
ahogy elengeded a kilincset,
az érintés emléke felfut karodon,
a szívedig fut az érintés emléke,
és megtorpansz.
Tenyeredet végigsimítod a derekadon, a csípődön,
végigfut a testeden az érintés emléke.
Izgalomba jössz,
megremeg a hasfalad,
átöleled ujjaiddal és elhúzkod a széket.

Tudsz követni?
Most elmondom a te belső monológodat,
amit közben mondasz,
ahogyan az előbbi külső utasításokat végrehajtod.

Látnak.
Látsz.

Belépek az ajtón, és nevetek.
Túlságosan is elleplezem
a zavaromat, és a félelmemet,
hogy jól lásd,
és együtt érezz a félelmemmel,
és a zavarommal,
ezért nevetek,
boldognak mutatom magam,
és ennek szabadsága,
amit közösen teremtünk azzal,
hogy én belépek hozzád,
valóban boldoggá tesz.
Ahogy nézel, megérezem
az életem ízét.
Megérinted gondolatban a kezemet,
megdermedek a gondolattól,
hogy megérintesz,
hogy gondolatban is képes vagyok
létrehozni az érintésedet,
ülsz az asztalnál, és elgondolod,
hogy én belépek, és te
a gondolaton belüli gondolatban
megérintesz,
és megrettenek,
hogy valóságosabb leszek ebben
a képzeletbeli világ elképzelt érintésében,
mint amilyen valóságos vagyok
a valóságban,
még ha csak a gondolataidban
képelem is el azt, ahogy elképzelsz,
amint megérezem az érintésed.

Itt én borral foglak kínálni.
Talán innál egy pohár bort.

Te pedig elfogadod.
Talán innék.

Akkor nekem eszembe jut egy emlék,
és emiatt mondom, hogy:
Most éppen úgy ülsz, mint amikor...

Akkor neked is eszedbe jut
ez a közös emlék
és ezzel a szöveggel folytatod:
Mint amikor rád gondoltam,
amikor az asztal másik oldalán
nem ültél ott.

Vagyis mégis ott ültél,
éreztem, hogy ott ülsz,
a hiányod ült ott,
te pedig mögöttem álltál, és
átöleltél, amikor a hiányoddal
betöltött szék miatt
kicsit könnyes lett a szemem,
ez volt a színészi feladatom,
és azt hiszem jól sikerült,
az a pillanat mindig jól sikerült,
azt hiszem azért, mert
mögöttem álltál közben, és
átöleltél,
és valahogyan ebben a
szerelemben
nem csupán szerelem volt,
és ebben a jelenetben
nem csupán jelenet volt,
de nem tudnám megnevezni,
mi is volt ebben pontosan,
olyan, amiért érdemes élni.
Utána azonban, elengedtél,
ami utána jött, abban jól tudom már,
hogy nem ölelhetted át,
de az a pillanat nem is sikerülhetett sosem,
és mindent tönkre is tett,
végül tönkre tette a szerelmet is
és a jelenetet is,
talán, így utólag,
mégiscsak át kellett volna ölelned,
még ha meg is változik attól
a jelenet értelme,
talán ki kellett volna próbálni.
És miért is ne, talán ha most,
ha már így adódott,
hogy itt képzelgünk egymás képzeletében,
kipróbálhatnánk,
milyen lett volna a testünk,
milyen lett volna a szerelmünk,
milyen lett volna a jelenet,
ha akkor ott mégis átölelsz,
vagyis, mivel később persze,
a jelenet egy későbbi pontján
már ismét átöleltél,
ha hamarabb ölelsz át,
vagy egyáltalán el sem engeded
az ölelést.

Erre nem tudok egyebet mondani,
mint hogy megkérdezem:
Ízlik ez a bor?
És folytatom:
Sosem szeretted a bort.
A valóságban nem szeretted, de
miért ne szerethetnéd most?
Hiszen most olyan leszel,
amilyennek elképzelek.
Mindig is szerettem volna,
ha szeretted volna a bort.
Ha szeretted volna ezt a bort,
ha beleégett volna a testedbe ez az íz,
amit most képzeletben beléd égetek
talán
megszületik benned az a pillanat is,
annak a pillanatnak a színészi megvalósítása,
annak a pillanatnak a szerelmi megvalósítása,
annak a szerelemnek a pillantása,
annak a színháznak a szerelme,
annak a szerelemnek a színháza,
amiben az üres székkal szemben ülve
nincs szükséged az én ölelésemre,
mert annak a pillanatnak mégis
a teljes egyedüllétről kellett szólnia,
de azzal, hogy én képzeletben
beléptem mögéd és átöleltelek,
és te ezt megérezted,
sőt, szükséged volt rá,
és onnantól, az első öleléstől kezdve
vártál és hívtál is, hogy akkor legyek ott
és öleljelek át,
én pedig átöleltelek,
szinte minden alkalommal,
azt hiszem,
ösztönösen és kérdés nélkül
létrejött ez az ölelés,
létrejött az ölelés igazsága, amivel
megváltoztattuk a jelenet igazságát,
aminek az egyedüllétről
és elhagyottságról kellett volna szólnia
az eredeti mű szándékai szerint,
mi a szerelmünket játszottuk el
ebben a jelenetben,
ami eredendően éppen az ellenkezőjéről szólt,
a szerelem hiányáról,
titkosan ugyan,
de a szerelmet játszottuk el,

mások abból, hogy én átöleltelek
éppen úgy nem láttak semmit,
mint ahogyan végül
az egyedüllétedből és elhagyatottságodból
sem láttak semmit,
miután, bár nem tudták,
én is ott voltam,
és átöleltelek, és
ha visszatekerhetném az időt, és
újra ott lennék,
akkor megint átölelnék,
és azt hiszem, hogy megpróbálnálak
nem engedni el a jelenet későbbi szakaszában sem,
és az egyedüllét
és az elhagyatottság helyett
ennek a szeretői színháznak
inkább kettőnkéről kellene szólnia,
és most úgy képzelem,
hogy ha visszautazhatnék az időben,
a jelenlegi tudásommal,
akár egy álom emlékével ébrednék,
nem csupán képzeletben,
de valóságosan is át kellene
öleljelek abban a jelenetben,
és a jeleneten túl is,
kezed a kezemben
úgy lélegezzen,
ahogyan az idő ölelése
szívem szorítása
pulzusom préselése
tüdőm tágulása
lelkem lángolása.
Így viszont,
belátva, hogy nem tudok utazni az időben,
nem tudok ölelkezni az idővel,
lélegezni a kezemmel,
szorítani a szívemmel,
lángolni a lelkemmel,
s miután erre képtelen vagyok,
nem marad más, mint meginni veled
képzeletben
ezt a pohár bort,
megrészegülni a magamra álmodott mámortól,
elhinni, hogy ez valóságosabb
mint a valóság,
amiben eljátszom a jelenetet,
ahogyan én játszottam volna el,
ha a te szerepedbe születek,

és te az enyémbé,
átváltozni azzá, aki te lennék a helyedben,
és megszabadulni magamtól, vagyis tőled,
megszabadulni a színháztól,
magamtól és szerepeimtől
azáltal, hogy azzá változol,
aki én lehettem volna, ha te vagyok,
így most arra kérlek,
hogy semmiképp se ölelj át, miközben majd
a hiányoddal töltött székkal szemben ülve
rekonstruálom a jelenetet,
hogy megszabadulhassak az öleléseidtől,
és egyedül lehessek,
és színpadi értelemben
elhagyatva.

(2. A professzor beavatása)

Foglaljon helyet,
professzor úr.
Elnézést kérek a felfordulásért.
Tudja, éppen egy kis színdarabot próbálunk.
A főszereplő egy olyasféle fickó,
mint jómagam,
egy kertész,
persze én nem vagyok kertész,
legfeljebb átvitt értelemben,
metaforikusan,
de nem magamról akartam beszélni,
a lényeg, hogy ő egy kertész,
egy egzotikus kertet ápol Srí Lankán.
Úgy képelem, hogy
lélektanilag
ez a kert egy síremlék az ő számára.
Ez most talán kicsit sűrű,
még számomra is az,
későbbre terveztem,
hogymint ezt kibontom.
Kér egy kávét?
Máris hozom,
éppen most főtt le.
Szeretek kávéillatban dolgozni.
Ez itt még a budapesti díszlet,
mielőtt elutazik a szigetre,
egy lakást bérel a belvárosban,
és ahogy a környezetén is tükröződik,
nagyon kaotikus életet él,
a káosz romjain képelem.
Örülök, hogy összefutottunk.
Amúgy is kérdezni szerettem volna
valamit.
Szeretne rágyújtani?
Itt lehet.
Hát... szóval...
Gondolom meglepő lesz, de...
A pénzről van szó.
Tudom, hogy ez egyben soknak tűnik...
Igazából irtó sok, tudom...
tudom, hogy az volna az ésszerű,
ha felhagynék a tervemmel,
mert ez az utazás,
ez viszont irracionális,
ez irracionális,
hiszen nem lehetek benne biztos,

hogy ott megtalálom,
és abban is van igazság,
hogy ebben a formában legalábbis,
ez a valóság elől való menekülés,
hogy ez csak utánczat,
életutánczat,
őt hajszozni a világban,
ha elment,
hát elment,
anélkül kell élni,
hogy itt lenne,
bárhol lehet,
miért pont ott lenne,
miért pont ott,
én ezzel egyet is értek, illetve
nem tudom megcáfolni, mert
éppen ez aggaszt engem is, vagyis
ezzel foglalkozok éppen, mármint
a darabomban, ami itt készül,
ha elkészül valaha, és
ebből a csapdából szeretnék kiszabadulni, bár
nem biztos, hogy
ebből az a kivezető út, ha
még jobban belevetem magam,
ez igaz, csakhogy
másképp se megy, így
végül arra jutottam, hogy
ezt most felvállalom,
felvállalom,
Ön előtt is, illetve mindenki előtt,
akitől kölcsönt remélhetek,
hogy összegyűjtsem a pénzt az útra,
több professzorral is beszéltem már,
és nem csak professzorokkal,
nekik is elmondtam,
amit most mondok,
hogy ha elbukom is,
nincs gond,
ez vagyok én...
nem tudok mit csinálni magammal...
azt hiszem...
ilyen vagyok.
Nehéz persze az embernek elhinnie magáról,
hogy ilyen, mármint
hogy egyáltalán valamilyen,
hogy van bennünk egy rész,
ami nem változik sosem,
egy állandóság van bennünk,

ezt nehéz elhinni,
nehéz elhinni, ha arra gondolunk például,
hogy folyton változunk,
és miközben folyton változunk,
nehéz elhinni, hogy lenne bennünk
valami mozdulatlan,
elismerem,
hogy ez a kifejezés,
hogy ilyen vagyok,
ez egy vitatható álláspont,
hogy talán
a változástól való félelem mondatja ezt velem,
és ha így van, akkor mégis lehet bízni abban,
hogy akár ön
vagy más
jobb belátásra bír
és ennek hatására
az irracionális viselkedést,
ezt az életutánzást,
a végtelen sodródás illúzióját
befejezem,
és élhető életet teremtek,
mint bárki más.
Ha ön ebben bízik,
a fordulatban,
a jobb belátás fordulatában,
akkor nem mondhatom tehát,
hogy ez elméletileg ne volna lehetséges,
ám úgy hiszem,
hogy ez mégsem történhet meg,
és hát nem is kételyekre van szükségem,
ha már itt tartunk,
nem a jobb belátásra térítés miatt hívtam önt ide,
és ha ön mégis ezért jött,
akkor jövetele és itt létének célja
nem egyenrangú
a magához fordulásom
bizalmi szintjével,
érdeklődésünk egymás iránt
ez esetben pusztán formális lenne,
társadalmi gesztussá lenne,
de én a társadalmi szerepeinktől
úgyszólván
megszabadulva
kívánom
e találkozást
elképzelni,
s úgy is számítok önre,

mint aki belép most velem
a társadalmi szerepeink mögé,
egy ilyen találkozás képe lebeg bennem,
ahol a pénz csupán annyit ér,
mint amikor két színész kelléket cserél,
hogy színházi hasonlaltal éljek,
kellékekről beszélgetünk csupán,
a szerephez szükséges kellékekről,
segítségre van szükségem,
hogy a kelléken keresztül
élettel tölthessem meg
a szerep mögötti személyiséget.
Ha most arra gondol,
hogy az örület felé sodródok,
nem tudom megcáfolni,
hiszen láthatóan az örület felé sodródok,
el is ismerhetném,
annak ellenére is elismerhetném,
hogy fenntartom,
ontológiai és logikai értelemben is
fenntartom, amit mondok,
ezzel együtt is elismerhetném,
hogy a céloom maga az örület,
és hogy azt várom,
hogy ezt az örületet
ön majd támogatni fogja,
az már önmagában örület,
de legalábbis örült gondolat
beleráncigálni önt az örületelem támogatásába,
örjítő lehet az örületet támogatni,
de az örületre támogatást kérni is,
az is örjítő,
gondolja csak el,
milyen örjítő lehet ez akkor,
amikor egyedülállóan ez a gondolat
felmerül bennem,
hogy önt idehívjam, és megörjítsem,
egy professzort,
micsoda örült ötlet
egy professzort gondolatban megörjíteni,
kipróbálni a megörjítést képzeletben,
egy professzoron,
hogy aztán a valóságban is megtehessem,
ha lesz hozzá merszem,
magamban létrehozni
a próba kedvéért
az örület adóját és vevőjét,
ez már magában is megörjít,

és micsoda őrült mélység tátong
a kipróbálás és a megvalósítás között,
nappalok és éjjelek alatt,
mindig hasznosan kitöltendő percek alatt,
vágyakban és indulatokban forgó órák alatt,
a tobzódó időben fetrengve
sosem veszíteni szem elől az őrült célt,
a megőrülés célját,
és az ehhez szükséges őrült eszközöket,
és a megfelelő pillanatban,
a megfelelő mozdulattal
és hangsúllyal szólalni meg,
fölmérni, hogy az őrület hullámai
hogyan hömpölyögnek kifelé belőlem,
hogyan csapódnak beléd,
s hogyan csapódnak vissza rám,
s hogyan tör ki a vihar
az őrületem hatására
a kettőnk közötti mentális tengeren,
s hogyan úsztatok hajókat
s hogyan úsztatsz hajókat
e nagy és fokozódó viharban,
hogyan menekülünk
egymást őrjítő őrületünk elől
a bennünk tomboló istenek haragja elől
kopár szigetekre,
gyümölcsös kertekbe,
leányok ölébe
ölelkezésekbe,
vagy barlangok mélyébe,
kútnak oldalába,
fának árnyékába,
bornak mámorába,
az esendő ember képmásába,
vagy hogyan menekülünk be a színházba,
hogyan menekülünk ki a színházból,
ami ma este a mi életünket tűzi műsorra,
és okádni szeretnénk
az életünket elnézve abban a színházban,
okádni szeretnénk,
de csak mosolygunk,
holott okádni kellene abban a színházban,
okádni kellene,
mert csapnivalóan játsszák az életünket,
vagy okádni kellene,
mert csapnivaló maga az életünk,
így vagy úgy,
de mindenképpen okádnunk kellene,

vagy a színház formája,
vagy a színház témája,
vagy leggyakrabban mindkettő miatt,
és én azt szeretném,
ez az örületem tárgya,
hogyan abban a színházban
és abban a kertben,
ahová mégis el kellene mennünk,
ha már elmegyünk,
és ott vagyunk,
mégse kelljen okádnunk,
vagy ha már kell, akkor okádjunk is,
ha nem sikerül kiváló életeteket
kiválóan ábrázolni,
akkor okádjunk bátran,
inkább bátran okádjunk,
mint gyáván mosolyogjunk,
ez az örületem egyik sarokpontja,
az örületet legjobban
a be- és kilépés minősége jellemzi,
a befogadásra és a kiokádásra való felkészültség
az emésztés nehézségére és
a hányás utáni könnyű epe ízére való felkészültség,
és annak levezető gyakorlataiban való
megbocsátó jelenlét.
Elnézést, hogy elrontottam
a kávézását,
nem kellene okádásról beszélni,
miközben más éppen kávézik,
felhergelttem magam,
nem kell komolyan venni ilyenkor,
ilyenkor persze mosolyogni kell rajtam
vagy okádni tőlem,
ezt is lehet,
de erre nem akarok visszatérni
illetve...
szóval a pénz,
a pénz az nem érdekes,
felejtse el,
nem fogadhatom el,
hogyan ön a professzori fizetéséből
engem támogasson,
még ha csak kölcsön formájában is,
ezt nem fogadhatom el,
majd lesz pénz máshonnan,
hiszen pénz mindig van,
a pénz mindig összegyűlik
végül valahogyan.

(3. *Hyssopus madarai*)

A professzorról sem szabad megfélekednem,
ezt jól az agyamba véstem,
arról a professzorról, akitől egyszer
pénzt kértem kölcsön,
és mielőtt válaszolhatott volna,
a kérésemet visszavontam,
és meghívtam a professzort egy kávéra,
éppen annyi pénzem volt még,
a kávéra való,
meghívtam a professzort egy kávéra,
a sarki eszpresszóban,
ezt a professzort
már nem a lakásomon kávéztattam,
de a professzor,
hiába kávéztattam,
nem volt rám kíváncsi,
így hamarosan végtelen beszédbe kezdett,
ezek a professzori beszédek
az életben,
az egyetemek falain kívüli életben
rendkívül kínosak,
a professzori beszéd kínossága közben
felidéztem magamban egy másik találkozást,
egy másik professzorral, aki
a lányát Levendulának nevezte el,
az árvacsalánfélék családjába
tartozó növényfajról nevezte el a lányát,
ebbe a családba,
az árvacsalánfélék családjába
mintegy 180 nemzetség
és 3500 faj tartozik,
többnyire lágyszárúak vagy félcserjék,
de fák is vannak közöttük,
ebbe a családba tartozott tehát
a professzor és a leánya is,
jellemző rájuk a keresztben átellenes
vagy örvös levélállás,
a négyoldalú szár,
a pálhák hiánya,
a kétajkú csésze és párta,
kétfőporzósak,
leveleik gyakran csipkés
vagy fogas szélűek,
virágaik sokszor levélhóalji örvökben állnak,
a bibeszál gyakran besüllyedt,
a magház alapjából ered,

a bibe nem túl jelentős,
a pollen exinéje a nyílásoknál
nincs megvastagodva,
termésük hasadó makkocska,
mely a két,
egyenként két magkezdeményes
termőlevélből fejlődik ki,
jellegzetes aromatikusan illatuk van,
Levendulát is így kell elképzelni tehát,
aromatikus illattal,
több ide tartozó fajt
gyógynövényként
vagy fűszernövényként használnak fel,
mint ahogy Levendula is,
mind gyógyító,
mind fűszerezési tulajdonságokkal is bírjon,
erre gondolhatott talán a professzor,
amikor így nevezte el a lányát,
hogy örökzöld és
alacsony növésű legyen,
több éves korában félgömb alakú,
fásodó szárú félcserje váljon belőle,
akinek gyökere mélyre hatoló,
levelei átellenesen állnak,
szálasak vagy mindkét végükön
elkeskenyedő lándzsásak,
június-júliusban virágozzon,
ez volt a professzor titkos terve,
hogy lányának virágai álörvökben álljanak,
kékes-lilás színűek,
5 tagúak legyenek.
Ültem hát a professzossal,
akinek utolsó filléreimből
vásárolt kávémát kortyolgatva
professzori beszédét
hallgattam kényszerűen,
s közben a másik professzor
járt az eszemben,
akinek Levendula nevű lánya
az én kertészem szeretője,
a Srí Lanka-i kertészé,
akiről épp az imént beszéltem neked,
aki főszereplője a darabomnak,
olyasféle fickó, mint jómagam,
Leander a neve,
az ő szeretőjének,
Levendulának az apja,
Izsóp professzor jutott hát eszembe,

amikor a másik professzorral
Pogostemon-nal
reménytelen kávézásba ragadtam,
Izsóp professzor gondolata megmentett
Pogostemon professzor valóságától,
s felidéztem magamban
az öreg Izsópot,
aki az egyetemi előadásai közben
olykor keringőzni kezdett,
keringőzött a tábla előtt,
a bonyolult képletek alatt ott keringőzött,
mint egy őrült, de szent tánc
olyan volt ez a keringőzés,
egy megkergült szerzetes tánca volt ez,
szabad és méltóságteljes keringő volt,
nevetséges volt és érthetetlen,
minek táncol a halmazelmélet ábrái alatt,
csak táncolt ott némán,
s először megdöbbsentünk,
de az évek során megszoktuk,
és megszerettük,
hogyan keringőzik,
keringőzik a matematika végtelen tengerén
a professzor,
és amikor betegeskedett,
és műteni is kellett a lábát,
és alig bírt járni az öreg Izsóp,
akkor is keringőzött,
az orvostudománnyal is dacolva,
mintha elfelejtette volna földi nyúgeit,
mindig táncba hívta a végtelen,
évekkel később
nem sokkal halála előtt
meglátogattam
vidéki házának tornácán ült,
kezében puska,
és nézte a madarakat,
nem lőtt, csak tartotta kezében a fegyvert,
és nézte a madarakat,
csak nézem a madarakat, mondta,
itt ülök, kezemben a puskával,
és csak nézem a madarakat,
nézem a madarak táncát az égen,
és én is ott táncolok velük.

(4. A bíráló)

Pogostemon vitriolos bírálata,
melyet Leander
A *FACTURA LAMIACEAE*
avagy az árvacsalánfélék családjához való
teremtő vonzás törvényeiről című,
a növénytan és az irodalmi elbeszéléseleméletek
kapcsolatát fikciós keretben tárgyaló,
mintegy ötezer oldalas
tanulmánykötetere adott,
mindenekelőtt
a homályos narratívára vonatkozott,
Pogostemon szerint ugyanis
„az elbeszélés és a cselekvés személyeit
elviselhetetlen relativitásban tartja,
a többféle valóság között
közlekedő szereplők
identitása zavaros marad,
és bár méltányolható,
hogyan az elbeszélő én
több személyiségre osztódik,
mintegy színpadi kaleidoszkóppá nyílik,
és a múltba való kínzó visszavagyódást
a jelenben teremtett alternatív világgal helyettesíti,
benépesíti mindazzal,
amit e jelen valós világában
az egy irányba folyó időben
a szerzői én már nem élhetne meg újra,
mindez pszichológiailag is modellezhető,
ugyanakkor sajnos nem elégszik meg
azzal, hogy több ilyen lehetséges világot is megalkot,
úgy mint az abszolút valóság,
melyben ő, mint író
és mi mint befogadók élünk,
az író által teremtett fiktív elbeszélő valósága,
a fiktív elbeszélő által teremtett árvacsalánfélék családjának valósága,
a családtagok álmaiban és vágyaiban szereplő tartalmak valósága,
valamint mindezen valóságok között történő
valamely világból egy másik világba önmagát
és magával együtt esetleg másokat is transzportáló,
vagy a kollektív tudatban létrejövő
képzeltések és fantáziák köztesvilágai,
nem elégszik meg sem ezzel,
sem pedig azzal, hogy e világokban
és világok közötti fantáziaterekben,
mint egy gyomos és túlburjánzó kertben
következetelenül bukkannak fel

a szövegtest másik világaiban definiált szereplők,
a narratív káoszt megfejeji még azzal is,
hogy nyelvi kétszínűségével
a közönséget is igyekszik begyömöszölni
egymásba polcozott univerzumaiba,
olykor azt hinnénk,
szövegét olvasva,
hogy egyenesen hozzánk beszél,
sőt, behív és szereplővé tesz minket,
a zsigereinkre játszik, amikor
a drámai példázatok törékeny
színfalait körénk vonja,
míg máskor kiléptet
illuzórikus világain kívülre,
egy színházi nézőtérre pozicionálva
bennünket.

E mesterkedések azonban
nem takarhatják el
az értő befogadás elől
azt az alapvető hiányérzetet,
melyet a legtöbbször *Levendula* névvel jelölt
központi nőalak
és a szerzői én közötti
meghatározó jelenetek
meg nem valósult teljessége
okoz bennünk.

Ha alternatív teremtéskedvével,
elbeszéléstechnikai ügyeskedésével
(mely utóbbiak egyébként a 21. századi
irodalomelmélet számára csupán közhelyek
ismételgetésében merülnek ki)
és túlhajszolt gondolatfutamaival nem is,
e jelenetek ideális képével,
a szerelmi problematika
mélyebb ábrázolásával
a szerző adós marad nekünk.”

Az irodalmi kánon
egyöntetűen kirekesztette Leandert,
és Pogostemon professzor kritikája nyomán
a művet sokáig emészthetetlennek
és túl távolinak találták,
hogy úgy mondjam,
fikciónak túlságosan elméleti lett,
elméletnek túlságosan fiktív,
költészetnek túl drámai volt,
drámáinak túl elbeszélő,
elbeszélésnek túl szétesett,
önarcképnek túl monumentális,

vaskosságához képest pedig
szerzője túlságosan ismeretlen.
A helyes olvasat évekig váratott magára,
míg fel nem fedezték
a Factura Lamiaceae 5. kötetének
7. fejezetében található
135. füzérben a következő,
eredetileg jelöletlen, de azóta
Levendula álmáról szóló jóslat
címmel ellátott passzust, melynek korábban
nem tulajdonítottak kellő jelentőséget.

(5. Találkozás Leanderrel)

Mielőtt a Levendula álmáról szóló jóslatra térnék,
fel kell idéznem magamban
találkozásomat Leanderrel,
mielőtt bárki azt hinné,
hogy kitalált figuráról van szó,
meg kell cáfoljam e hiedelmet,
mindez mi tagadás,
egy belvárosi kocsmában történt,
késő éjjel volt,
s ő ott ült a bárpultnál,
részeg volt már, és zavarodottan
kért még egy pálinkát,
ismerte a pultost,
úgy tűnt, jó cimborák,
mert nevetgéltek,
de én kiszúrtam, hogy ő
a nevetgélések alatt is
nagyon ideges,
és valami nyilván nyomja a lelkét,
ezt fojtja az italba
és ezt takarja el a nevetéssel,
nem volt egy nagy felismerés,
már akkor bevallottam magamnak,
hogy nem ez az évszázad
pszichológiai felfedezése,
mégis különös szimpátiát ébresztett bennem,
ahogyan önmagával mérgezte magát
azon a fagyos téli éjszakán,
a kocsmának a menedékében.
Derűsebb folytatás reménye nélkül
iszogattam én magam is a sarokban,
és akkor lépett be,
rögtön megismertem,
Izsóp professzor kisebbik lányát,
akinek a Levendula nevet adta,
a professzor mindkét lányának
virágnevet adott,
s ha született volna még leánya,
azoknak is virágnevet ad,
ebben valahogy biztosnak lehetett lenni,
már aki ismerte az olykor
az óráin táncra perdülő Izsópot,
és kisebbik lányát,
Levendulát,
aki most belépett a kocsmába,
onnan, a sarokban lévő asztaltól,

ahol egyedül ültem Leandert figyelve,
éppen jól láttam a belépő Levendulát,
aki egy pillanatra,
amikor elengedte a becsukódó ajtó kilincsét
és az érintés emléke fölkúszott a szívéig,
rám pillantott,
összeakadt egy pillanatra a tekintetünk,
és szétvált,
majd Levendula a pultnál ülő
Leanderhez lépett,
talán a pillantásom emléke még élt benne,
talán az egész jelenet másképpen alakul,
ha nem szegezem rá a figyelmem,
és ő nem érzi a lelke valamely zugában
ezt a hátulról belé irányuló figyelmet,
minden másképp lett volna,
ha ők ketten
nem a kocsmai nyilvánosság színe előtt
játsszák végig a jelenetet,
gondoltam ezt akkor,
a sarokból figyelve,
de mint utóbb megtudtam,
a kocsmai színt megelőzte a
lakásban zajló kettős,
melynek folyományaként fogott
Leander az éjjeli italozásba,
s melynek folyományaként fogott
Levendula az éjjeli Leander utáni hajszába,
nem kellett sokat hajszolnia,
hisz Leander,
bizonyos körökben köztudottan,
mindig ennél a pultnál
mérgezte bele magába
a haragját elfojtó nedveket,
s most úgy lépett oda Levendula,
mint aki a másik életéhez úgy tartozik,
akár az éjjel dühös mámorához
a gyöngéden kinyíló hajnal,
a számból kicsorgott a sör,
oly fenséges volt ez a közeledés,
ahogy Levendula haladt Leander felé,
és bár egyiküket sem ismertem még,
a saját életembe is beragyogott egy új remény,
egy új világ reménye ragyogott be
e sötét kocsmai órán a régi világba,
melynek Leanderrel együtt
magam is régóta foglya voltam.

(6. *Levendula* álmáról szóló jóslat)

S midőn a széles árvíz elöntötte a vidéket
Levendula őz képéből
könnyedén madárrá változott,
felröppent nyomban, s onnan figyelte
aggódva a szarvas-Leandert,
hogyan küzd az árral,
s próbál a metamorfózis útján
ő is kiemelkedni a fuldoklásból,
mindhiába,
testtömege húzta a mélybe egyre,
s nyakát kitarva a vízből
még éppen levegőhöz jutott,
de rögvest merülni kezdett,
ellepte már szemét is a folyó,
s csak íves agancsa látszott,
s süllyedt az is az alvilágba,
hínártemetőbe, iszapágyba,
a látta Leander, lomhán aláhullva a mélyből,
hullámok törte víztükrön át,
ahogyan Levendulát egy erős légáramlat
lökdösi egyre följebb,
a végtelen ég boltozatára,
közöttük az áramló lét tágult,
növekedett, fiadzott
és pusztult minden, míg
Levendula a vakító kék ég üvegére
véste ellobbant létének emlékét,
s Leander csontjai fölött visszaereszkedett
a megszelídült folyó,
tengernyi törmelék takarója
alól ébrednek, a kis házba
besüt a nap, kiszaladok,
hogy látom-e az égbe vésve
a szárnyas röptű Levendulát,
de nincs ott már
sem élő, sem rajzolt madár,
széles messzeségben,
derűsen egykedvű foltokba
elkent kék ragyog,
feloldódott hát Levendula
az idő kékjében, gondolom,
s akkor megérezem, tudom,
hogy a hátam mögötti képen
a kert középső lombjai alatt
ott ül, előtte a megterített fehér asztalon
körték és szőlőfürtök duzzadnak a tálon,

s megfordulok, ott ül az öreg Levendula,
haja hófehér, vékony testén
a jelenetben megszokott
rozsdabarna kosztüm,
az asztalon egy pohár bor,
ő tartja kezében a kést-villát,
és üres a szék vele szemben,
mintha elgondolkozna, vagy várna valamire,
s mögötte, körülötte lassan forog a kert, a ház,
az ablakok, másik irányba a felhők, a nap,
s ő nem mozdul,
miért nem mozdulsz, Levendula,
követem háta vonalát,
rajta kanyarog tekintetem,
s látom székének lábai mentén
a földbe ereszkedő gyökereket,
belegyökerezve a megkéült időbe
üldögél ott a vén Levendula,
odalépek, s arra gondolok,
hátról gyöngéden átölelem,
aztán mégis más pillanat jön,
leülök vele szemben az üres székre,
egymásra nézünk,
pici víz csillog az öreg szemekben,
és vad gyűlölet,
erre nem számítottam,
mintha azt kérdezné,
hol voltál,
hol voltál,
míg én halott húsát kapartam a földnek,
és azt kellene akkor mondanom,
aludtam,
aludtam, és álmodtam,
míg te halott húsát kapartad a földnek,
de nem jut szóhoz a szám,
levegőhöz a lelkem,
recsegve-ropogva áll föl a székből Levendula,
a kiszáradt ágak töredeztve hullanak
a néma fűbe,
lánggra gyullad a kiszáradt kéreg,
pattognak le róla a hamvadt darabkák,
szeméből kormos könny
árad, s folyik végig csupaszodó testén,
még füstöl a fekete festék alatt,
mikor a fehér abrosszal betakarom,
újra fiatal most,
vacog, ahogy a patakig lekísérem,
megmosom testét,

majd a kövek közt ölelkezve
a patakágyba fekszünk,
csak csendben hagyjuk,
hogymossa végig bőrünket
a fürge forrás,
aztán megint felébredek,
ő a konyhában csörömpöl,
s tudom, hogy a tegnap éjszaka után
nincs maradásom,
nincs maradása,
míg az erkélyem megiszom kávémat,
ő odabent csomagol,
lent csobog a házak közé kúszó árvíz,
a játszótéri mászóka teteje körül
fodrozódó vizet bámulom,
később ahogy a csónak érte jön,
rakodás közben meg-megbillen,
s olykor könnyedén a falnak verődik,
milyen könnyű csónakba pakolni az életünket,
gondolom meghatódva,
és ellebegni az áradattal együtt,
nézni a tovasikló szerelemre,
aztán füstös falak között
fekete kávékba fulladni,
álmodban rád másztam
mint szarvasbogár,
s lesöpört a szél,
fetrengnek a hátamon,
arcképed az égre vésve
lassan szétfolyik a kéken,
pici csónakban siklik el
szemed sarkából a smink,
eső ered,
s cseppenként áztatod magad
szerte a világba,
felébredsz,
ismét a kertben ülsz,
leanderek alatt várod az őszt,
vér csorog combjaid között,
tavaszi áradat mossa bokádat,
madarak csipegetik a szőlőfürtöket,
apád a tornácon ül, kezében puska,
téged néz,
agancsát ragadva
a vadászok csónakba rántják
a fuldokló szarvast,
a világ megenyhül,
emberek összegyűlnek,

fák nyúlnak az ég felé,
gyümölcsök hullanak
néma fűbe,
titkokat suddognak
süket fülbe,
virágok hajlanak
koszorúba,
szeretők hullanak
mélabúba,
s midőn a széles árvíz
előnti a vidéket,
ébred Levendula
őz képéből Leanderré,
a lengő csónak partot érint,
s látja ott saját nyomait,
a vízhez vezetőt,
visszanéz, s a folyón,
forgó örvény fölött
párában úszik
öreg Leander,
kezében puska,
s nézi fiatal önmagát,
ahogy az ég figyelni saját képét
a mosódó víz tükreben.

(7. A hatodik napon)

Hatodik napja
nélküled a lakásban.
A tulipán elszáradt,
kávézacc közé dobom,
folyton az ajtót figyelem,
folyton az ablakot,
a cserepek fölött az ég csíkját,
dúdolok magamban, hogy
folyton az ablakban, folyton kifele.
folyton folyik a világ szennyleve,
meg hogy
folyton a szobában, folyton befele,
folyton folyik a vérem szennyleve,
hagyom, hadd hűledezzen a huzatban
négy sor börtönében
az emléked.

Nincs sok látogatóm,
a hitelezők ostromolnak,
a minap pénzt kértem
a professzortól,
nem apádtól,
hanem a másiktól,
Pogostemontól,
ki csúnyán bírálta Leander könyvét,
de aztán visszavontam,
visszavontam a kölcsönre irányuló kérést,
és meghívtam kávézni
a professzort,
a sarki eszpresszóban,
ahol elmesélte dióhéjban
a legújabb szemiotikai elméleteket,
majd megőrzített
a professzori beszéd,
s közben eszembe jutott apád,
aztán meg az álmod
az árvízben fuldokló szarvasról,
Leander a kocsmában,
amikor megismerkedtünk,
s kifolyt a számból a sör,
a falon a kép, amin
az öreg hölgy az asztalnál
szemben az üres székkal,
s belegyökerezett a megkékült időbe,
erről aztán emlékembe idéztem
a jelenetet, amikor

végigsimítottad magadon
a rozsdabarna kosztümöt,
s Leandert, ahogyan óvott a színháztól,
azt mondta, el fogsz kopni benne,
engem nem érdekeltek a félelmei,
s téged sem,
s később, mikor meglátogattam
Srí Lankán, a kertben,
s ő rólad kérdezett,
én meg zavartan hazudtam valamit,
aztán hazafelé
a párás víz felett csónak lebegett,
benne szerzetes táncolt,
s nevetett,
elfogott a rossz érzés,
hogy mire hazaérek,
s mire hazaérsz,
kisurrannak a ház lapjai közül
a szereprögök közé húzott
vékony függönytestek,
s átlátok majd a könyv összes szobájába,
ötezer oldalas házam
minden asztalánál
én merülök alá,
nézek kifelé az ablakon,
Leandert látom
fát metszeni a kertben,
s mintha fejéből nőnének az ágak,
önmagát metszi vissza,
lassan sötétedik,
magamat látom már
a fekete ablaküvegben, ahogy
lapozok a könyvben,
merülök a könyvbe,
és fölpillantok a könyvből magamra,
ötezer pillanat telik el,
kilenc kék kötetbe zárul az idő,
s egyik képen sem vagy,
nem lépsz be,
nem nevetsz,
nincs színházi pillanat,
minden óra nélküled ébreszt
önmérgező álmokból.

(8. Az utolsó kert)

Levendulával való elválásuk és
a Factura Lamiaceae
kedvezőtlen fogadtatása
után nem sokkal
Leander eltűnt.
Sem a telefonokra,
sem a levelekre nem válaszolt,
annyit tudtam csak kideríteni,
hogy az albérletét felmondta,
de ezen kívül
egyetlen közös ismerősünk
sem tudott róla semmit.
Levendulával gyakran találkoztunk,
meséltem neki a terveimről,
hogy a Factura Lamiaceae-t
színpadra szeretném állítani,
s arról is, hogy Leander
mennyire ellenezte a monodrámát,
s ez bennem is kétségeket gerjesztett,
aztán egyszer Levendula odaállt elé,
és azt mondta, hogy ő
szeretne részt venni ebben,
a színházi munkában,
s hogy én el tudnám-e képzelni,
hogy a darabban ő is szerepeljen,
s végül így is lett,
elkezdünk dolgozni Levendulával
a Factura Lamiaceae-n,
s ahogyan beleszédültünk a színházba,
úgy szédültünk bele a szerelembe is,
így élősködtem Leander hagyatékán,
elraboltam a könyvét,
és elraboltam a szerelmét is,
rettegtem attól,
hogy lelepleződöm,
mások is felismerik,
hogy Leander életét élem,
holott sosem lehet belőlem igazi Leander,
hiszen sem a művészetéhez,
sem a szerelemhez
nincs bennem fele tehetségem,
mint benne,
és amikor pár hónappal később
bemutattuk az előadást,
a Factura Lamiaceae-t,
az előadásnak hatalmas sikere lett,

és mi boldogok voltunk,
boldognak hittük magunkat,
Levendula és én,
a sikerünk és a szerelmünk mámorában
boldognak hittük magunkat,
de ez a boldogság gyorsan szertefoszlott,
akkor még nem tudtam,
hogyan a színház is
és a szerelem is,
gyorsan szertefoszló dolgok,
ha nem társul hozzájuk tehetség,
tehetség a művészethez
és tehetség a szerelemhez,
ezeknek hiányában
sem a szerelem,
sem a színház
sem Leander-létem
nem lehetett hosszú életű,
valahol belül tudtam,
s rettegettem tőle,
hogyan el fogom veszíteni
az elbitorolt
a Leander-létet,
s egy napon arra ébredtem,
hogyan valóban elveszítettem,
s akkor tudtam,
hogyan hamarosan el fogom veszíteni
Levendulát is,
és elfogom veszíteni a
a színházat is,
és ekkor ellenállhatatlan vágy tört rám
Leander után,
elementáris vágy, hogy lássam,
hogyan találkozhatok vele,
hogyan feltöltődhessek Leander létével,
őrült nyomozásba kezdtem
Leander után,
de semmire sem jutottam,
hol lehet a világban Leander,
és egyszer csak eszembe ötlött
a *Factura Lamiacea*
7. kötetéből
a Srí Lanka-i kert leírása,
ahová önmagát a könyvben
Leander száműzte,
s arra gondoltam,
hogyan ha valahol megtalálhatom Leandert,
az bizonyára egy Srí Lanka-i kert lesz,

s ahogy forgattam magamban
ezt az elsőre teljesen valószínűtlen lehetőséget,
úgy telítődött meg bennem
lassanként a bizonyosság,
hogy Leandernek ott kell lennie,
egy Srí Lanka-i kertben találhatom meg őt,
egy Srí Lanka-i kertben kertészkedik,
s ott én megtalálhatom,
ott én meg fogom őt találni,
meg kell ott találnom,
s ha nem találom meg,
akkor inkább meghalok,
ez az örült terv fészkelte magát az agyamba,
hogy ha nem találom meg
egyik Srí Lanka-i kertben sem,
akkor öngyilkosságot követek el
az utolsó Srí Lanka-i kertben,
kölcsönöket vettem fel,
hogy a Srí Lanka-i utazást
finanszírozhassam,
s magam mögött hagyva Levendulát
és magam mögött hagyva a színházat,
Srí Lankára utaztam,
végigjártam a sziget összes kertjét,
de Leandert sehol sem találtam,
hetekig utaztam
városról városra,
hónapokig bolyongtam
kertről kertre,
megbetegedtem,
de betegen is utaztam tovább,
s végül megérkeztem
az utolsó kertbe,
Srí Lanka utolsó kertjébe,
ahol még nem jártam,
és ott sem volt,
nem volt ott Leander az utolsó kertben sem,
lázasan és kimerülten estem össze,
fekete lázálomba süllyedtem,
emlékszem, ahogy odafentről
vizet öntenek rám,
s pár nap múlva,
amikor a lázálmok mélyéből
felébredtem,
felismertem,
hogy meghaltam,
és nem önmagam vagyok többé,
virág vagyok egy Srí Lanka-i kertben,

és akkor megláttam Leandert,
ő ápolt,
gondozott,
nem tudhatta,
hogyan vagyok az,
hogyan meghaltam,
és mint virág születtem újjá
az ő kertjében,
nem tudtam ezt közölni vele,
virágléteemből következően
nem szólalhattam meg emberi nyelven,
így töltöttünk együtt pár évet Leanderrel,
aztán egy napon
új kertész jött,
s Leandert virágléteemben
nem láttam többé,
később voltam még szél,
madár és szarvas,
voltam fa, és csónak készült belőlem,
voltam kő, és fegyver készült belőlem,
voltam föld, és sokakat fogadtam magamba,
egy darabig én voltam a Hold,
míg bele nem olvadtam a Napba,
aztán a Nappal együtt beleolvadtam
egy még nagyobb csillagba,
ott voltam, amikor minden csillag összeolvadt,
ott volt Leander,
és ott volt Levendula is,
Levendula,
aki miatt Leanderré változtam,
és minden és mindenki más,
akivé változhattam volna még,
ott volt abban a szupercsillagban,
ti is ott voltatok,
nagyon örültünk egymásnak,
nagyon boldogok voltunk ott együtt,
évmilliókig éltünk
a fortyogó tűz családjában,
ez az utolsó emlékem,
a Srí Lanka-i orvosok szerint
az egész a mérgezés miatt volt,
a gomba miatt,
s hamarosan kiengedtek a kórházból,
nem volt egy fillérem sem,
nem gondolhattam arra,
hogyan hazautazok,
munkát kellett keressek,
így lettem végül kertész

Srí Lankán,
Leandertől loptam az ötletet,
ezt is Leandertől loptam,
el kellett fogadjam, hogy
Leanderré kell váljak,
akkor is, ha nem lehetek
igazán Leander sosem,
nem lehet részem sosem
a valódi Leander-létben,
amennyi részem mégis lehet benne,
annyit meg is kell éljek belőle,
megértettem ezt a Srí Lanka-i kertben,
kertészlétem során,
és amikor sok idő után ezt megértettem,
száműzetésem véget ért,
elhagyhattam a kertet,
és hazajöttem.
S most itt vagyok,
megérkeztem ide,
ebbe a veletek lehetséges jelenbe,
ebbe a magammal lehetséges életbe,
ebbe az egyedül lehetséges valóságba,
amiben percről percre,
és napról napra
és hétről hétre
egyéb lehetséges világok
és egyéb lehetséges életek
és egyéb lehetséges szerelmek híján,
élnem kell,
élnünk kell.

2014. május-június
Budapest - Tiszakécske